

громадського порядку й громадської безпеки під час проведення масових заходів є Кабінет Міністрів України - вищий орган у системі виконавчої влади (ст. 113 Конституції України, ст. 1 Закону України "Про Кабінет Міністрів України"). Аналізуючи положення Конституції України, слід звернути увагу на те, що в них чітко визначено таке завдання Кабінету Міністрів України, як охорона громадського порядку та громадської безпеки, також і під час проведення масових заходів. Це означає, що Кабінет Міністрів України безпосередньо розробляє низку заходів, спрямованих на забезпечення охорони громадського порядку й громадської безпеки під час проведення масових заходів, боротьбу зі злочинністю, попередження, профілактику, припинення злочинів та інших правопорушень, які безпосередньо посягають на громадський порядок; виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень, та їх усунення; здійснення охорони громадського порядку на загально-соціальному рівні та ін.

Зважаючи на те, що Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі виконавчої влади, а відтак, основним суб'єктом, який відповідає за належне забезпечення охорони громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масових заходів, доцільно, щоб Кабінет Міністрів України був генератором ідей і розробки законопроектів, інших нормативно-правових актів, спрямованих на: удосконалення нормативно-правової бази з питань правоохоронної діяльності й профілактики правопорушень, організації проведення масових заходів і охорони громадського порядку та громадської безпеки під час їх проведення шляхом внесення змін до чинних і прийняття нових нормативно-правових актів; оптимізацію структури органів, установ і організацій, які здійснюють правоохоронну діяльність, у тому числі створення, у разі потреби, нових підрозділів; забезпечення створення інформаційно-аналітичної бази правоохоронних органів; розробки й запровадження в практику діяльності правоохоронних органів нових підходів до їхньої діяльності; ефективне здійснення захисту прав і свобод людини й громадянина та ін.

Будучи одним зі суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масових заходів, Кабінет Міністрів України може залучати до цієї діяльності різні міністерства й відомства, які входять до його складу, але основним

виконавцем є Міністерство внутрішніх справ України.

Отже, розглянуті суб'єкти забезпечення охорони громадського порядку та громадської безпеки під час проведення масових заходів здебільшого здійснюють свою діяльність на загальнодержавному рівні й визначають політику забезпечення прав і свобод людини й громадянина в Україні. Залежно від їхньої діяльності визначається й ефективність діяльності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, правоохоронних, контролюючих та інших органів.

І головне, від ефективності діяльності зазначених суб'єктів залежить кількість масових заходів соціально-політичного спрямування.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Про міліцію: Закон України // ВВР України. - 1991. - № 4. - Ст. 22 (із змінами та доповненнями).
3. Про комітети Верховної Ради України: Закон України // ВВР України. - 1995. - № 19. - Ст. 134. (із змінами та доповненнями).
4. Про Кабінет Міністрів України: Закон України // ВВР. - 2011. - № 9. - Ст. 58 (із змінами та доповненнями).
5. Про перелік комітетів Верховної Ради України сьомого скликання: Постанова Верховної Ради України № 11-VII від 25.12.2012 р. // ВВР. - 2013. - № 38. - Ст. 506 (із змінами та доповненнями).
6. Вступ до теорії правових систем: монографія / за заг. ред. О.В. Зайчика, Н.М. Оніщенко. - К.: Юрид. думка, 2006. - 432 с.
7. Забезпечення [Електронний ресурс] // Великий тлумачий словник сучасної української мови / О. Дмитрієв, Г. Степенко, О. Рутковський, Н. Вовпілова, В. Пуграшук, А. Шевченко. - 2006 - 2010. - (Проект "СЛОВНИК.net."). - Режим доступу: <http://www.slovyk.net/?swrd=%D0%97%D0%90%D0%A5%D0%86%D0%94>. - Назва з екрана.
8. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. - К.: Юрінком Інтер, 1999. - 736 с., с. 96.
9. Административное право Украины: учебник / под общей ред. С.В. Кивалова. - Х.: "Одиссей", 2004. - 880 с., с. 69.

Березан В.М.

начальник ГШ МВС України

Надійшла до редакції: 03.04.2013

УДК 351.74

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ІНШИМИ СИЛАМИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Бокій О. М.

Сфера службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку безпосередньо пов'язана з охороною прав і свобод значної кількості людей, забезпеченням законних інтересів суспільства й держави, які перебувають у районах проведення відповідних заходів, потерпають від протиправних дій, наслідків надзвичайних ситуацій соціального, техногенного й природного характеру тощо. Різноманітність завдань, що виконуються силами охорони правопорядку при виникненні надзвичайних обставин або в умовах ускладнення оперативної обстановки, вимагають належної правової регламентації механізму взаємодії

як невід'ємної складової частини процесу управління їх силами й засобами. Між результативністю діяльності підрозділів правоохоронних органів і досконалою розробленою системою правового регулювання координації їх взаємодії існує прямий зв'язок.

Проблема нормативно-правового регулювання діяльності підрозділів правоохоронних органів і військових формувань держави безпосередньо досліджується в межах нової комплексної наукової галузі "Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку" [1, 4; 2, 108].

Водночас, не зважаючи на наявність цілої низки наукових

© О.М. Бокій, 2013

досліджень і публікацій у зазначеній сфері таких вчених, як: О.М. Бандурка, В.П. Бірюков, С.А. Буткевич, О.Ф. Долженков, Ю.В. Дубко, С.О. Кузниченко, В.А. Лаптії, І.І. Мусієнко, В.І. Олефір, М.Б. Саакян, О.М. Шамоков, Х.П. Ярмакі, О.Н. Ярмиш, А.Ф. Майдигов, С.В. Печериця та інші, на сьогодні бракує досліджень взаємодії сил охорони правопорядку при виконанні службово-бойових завдань.

Метою статті є визначення її характеристика нормативно-правових засад взаємодії органів внутрішніх справ із силами охорони правопорядку при виконанні службово-бойових завдань в умовах ускладнення оперативної обстановки або виникнення надзвичайних обставин.

Говорячи про правове регулювання будь-якої сфери суспільних відносин, необхідно насамперед охарактеризувати її ієрархічну систему. Багатогранний характер діяльності правоохоронних органів в особливих умовах, специфіка вирішуваних ними завдань викликають необхідність чіткої правової регламентації процесів управління. Правові основи управління силами й засобами сил охорони правопорядку є складною системою правових розпоряджень законодавчого характеру, підзаконних актів органів державної влади, відомчих і міжвідомчих нормативних актів, що безпосередньо регламентують зазначену сферу.

Специфічною ознакою норм законодавства про організацію взаємодії сил охорони правопорядку є те, що вони виходитимуть із загальних, генеральних норм. Такі норми закріплені насамперед у Конституції України. Стаття 116 Основного закону закріплює за Кабінетом Міністрів України повноваження не тільки зі спрямування, а й з координування роботи міністерств, інших органів виконавчої влади [3]. Безперечно, ця норма стосується й силових відомств і військових державних формувань.

Основне завдання діяльності сил охорони правопорядку при здійсненні службово-бойової діяльності є попередження, припинення й ліквідація наслідків найбільш небезпечних для громадської та національної безпеки явищ. Основний закон містить також норми, які регламентують взаємодію й координацію у сфері забезпечення національної безпеки. Маються на увазі норми ст. 107 Конституції України, яка передбачає існування постійно діючого координаційного органу - Ради національної безпеки і оборони України. Головою Ради є Президент України, якій і формує її персональний склад. До складу Ради національної безпеки і оборони України за посадою входять Прем'єр-міністр України, Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України, Міністр внутрішніх справ України, Міністр закордонних справ України. Крім того, в окремих випадках Голова Верховної Ради України може брати участь у засіданнях Ради національної безпеки і оборони України й таким чином брати участь у процесі координування та взаємодії вказаних структур. Рішення Ради національної безпеки і оборони України вводяться в дію указами Президента України. Компетенція й функції Ради національної безпеки і оборони України визначаються законом [3].

Вважаємо, що для аналізу сфери взаємодії сил охорони правопорядку необхідним є дослідження її організаційно-правових і організаційно-тактичних засад на законодавчому та відомчому рівнях.

На законодавчому рівні більш конкретно регламентується загальний порядок і підстави організації взаємодії органів внутрішніх справ МВС України для виконання правоохоронної функції. Так, відповідно до статті 9

Закону України "Про міліцію" до виконання завдань з охорони громадського порядку, громадської безпеки й боротьби зі злочинністю в порядку, встановленому чинним законодавством, можуть залучатися інші працівники ОВС, військовослужбовці внутрішніх військ. На них, а також на курсантів, слухачів, ад'юнктів, інших атестованих працівників, у тому числі й викладацького складу навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, поширюються права й обов'язки, гарантії правового й соціального захисту та відповідальність працівників міліції [4].

На прикладі Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" [5] законодавчо закріплюються правові підстави здійснення співробітництва й взаємодії між правоохоронними структурами, військовими організаціями та іншими службами, що є суб'єктами оперативно-розшукової діяльності. Вказану діяльність здійснюють оперативні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони, органів Державної податкової служби, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, розвідувального органу Міністерства оборони України. Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється.

Серед законодавчо закріплених обов'язків зазначених підрозділів є здійснення взаємодії між собою та іншими правоохоронними органами, у тому числі відповідними органами іноземних держав і міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого й повного розкриття злочинів і викриття винних. Крім того, закон зобов'язує забезпечити із залученням інших підрозділів безпеку працівників суду й правоохоронних органів, осіб, які надають допомогу, сприяють оперативно-розшуковій діяльності, осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб [5].

Розуміючи необхідність протистояння найбільш небезпечним для суспільства злочинним проявам, законодавець створює правові підстави й порядок взаємодії та координації уповноважених органів державної влади, окремих підрозділів правоохоронних структур і військових формувань. Закон України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" не тільки визначає систему державних органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю, а й врегульовує їх взаємодію. У законодавчому акті наводиться розподіл таких державних органів, а саме: спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій. До першої категорії суб'єктів належать спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України й спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України [6].

Законом передбачено створення й функціонування постійно діючого координаційного органу по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю. З 2006 року функції зазначеного Координаційного комітету передані Раді національної безпеки і оборони України. Основними задачами, що поставлені в цій сфері, є: координація й

сприяння діяльності органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю; розробка стратегії й рекомендацій щодо тактики боротьби з організованою злочинністю; організація співробітництва з питань боротьби з організованою злочинністю з відповідними органами інших держав і міжнародними установами; підготовка щорічних і спеціальних доповідей (інформацій) про стан організованої злочинності в Україні, основні напрями й результати боротьби з нею та внесення їх на розгляд Президента України й Верховної Ради України; вирішення питань щодо розпорядження фондом сприяння боротьбі з організованою злочинністю. Для науково-дослідного забезпечення боротьби з організованою злочинністю створюється міжвідомчий центр з проблем боротьби з організованою злочинністю.

Говорячи про службово-бойову сферу діяльності правоохоронних органів, зокрема ОВС України, не можна оминати проблему боротьби з небезпечним для сьогодення явищем - тероризмом. Серед усієї сукупності службово-бойових завдань сил охорони правопорядку антитерористичні заходи займають особливе місце [7].

Сама сутність антитерористичних заходів полягає в тому, що вони проводяться із залученням значної кількості підрозділів різних відомств і служб. Це значною мірою підтверджується законодавчим визначенням антитерористичної операції як комплексу скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання й припинення злочинних діянь, здійснюваних з терористичною метою, звільнення заручників, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичного акту чи іншого злочину, здійснюваного з терористичною метою [8].

Серед суб'єктів боротьби з тероризмом в Україні законом визначено Службу безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю; Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство оборони України; Міністерство України з надзвичайних ситуацій; Державну прикордонну службу; Державний департамент України з питань виконання покарань; Управління державної охорони України. До участі в здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності, залучаються в разі потреби також і інші міністерства, відомства та служб.

Особливістю організації взаємодії й координації діяльності суб'єктів антитерористичної діяльності є існування постійно діючого координаційного органу - Антитерористичного центру при Службі безпеки України. Саме Служба безпеки України є основним суб'єктом боротьби з тероризмом. До компетенції ж МСВ України відноситься запобігання, виявлення й припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції ОВС. Підрозділи ОВС беруть активну участь і безпосередньо в силових діях. У разі потреби МСВ України надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили й засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [9].

Одним з проявів службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку є діяльність підрозділів в особливих умовах і при виникненні надзвичайних обставин [10, 4]. До зазначених умов можна впевнено віднести функціонування правоохоронних органів і військових формувань під час дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. Відповідно до законодавства правовий режим

надзвичайного стану може бути введений при: виникненні особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення; виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів; блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права й свободи; спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства; масового переходу державного кордону з території суміжних держав; необхідності відновлення конституційного правопорядку й діяльності органів державної влади [11].

Відмітимо також, до військового командування, якому надається право разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування здійснювати заходи правового режиму надзвичайного стану, відноситься Головне управління внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та Служба безпеки України.

Отже, законодавчо закріплено взаємодія органів і підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, Внутрішніх військ МВС України, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку в Збройних Силах України з метою забезпечення громадського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану.

Як бачимо, система законодавства з питань взаємодії ОВС при здійсненні службово-бойової діяльності є складною й багаторівневою структурою. Об'єктом її правового регулювання є забезпечення охорони громадського порядку, забезпечення національної безпеки при виникненні особливих умов і надзвичайних обставин, що несуть значну загрозу для суспільства. Метою законодавчого регулювання є формування організаційно-правових основ організації взаємодії та координації дій сил охорони правопорядку при виконанні службово-бойових завдань. Звісно, законодавчі акти не висвітлюють конкретно організаційно-тактичні особливості взаємодії підрозділів сил охорони правопорядку, їх значення полягає, насамперед, у нормативному закріпленні правових засад взаємодії правоохоронних структур і військових формувань на рівні міністерств, відомств та окремих служб.

Функцію нормативної регламентації організаційно-тактичних основ взаємодії сил охорони правопорядку, визначення конкретних алгоритмів дій підрозділів у той чи інший обстановці, конкретне розподілення функціональних обов'язків відповідно до встановленої компетенції окремих структурних формувань, закріплення порядку підпорядкованості єдиному керівництву та механізму управління спільними діями як власними, так і доданими силами й засобами, виконують відомчі нормативні документи. Особливе значення при цьому набуває міжвідомча нормотворча діяльність - видання спільних нормативних актів (двох або більше відомств), які регламентують спільне виконання службово-бойових завдань підрозділами різних сил охорони правопорядку та мають однакову юридичну силу кожної зі сторін.

Зупинимо увагу лише на загальних рисах відомчого регулювання взаємодії сил охорони правопорядку. Міністерством внутрішніх справ України розроблені й введені

в дію нормативні акти, що регламентують діяльність ОВС в особливих умовах, управління силами й засобами, дії особового складу, порядок матеріально-технічного забезпечення тощо. Вони наділені меншою юридичною силою, ніж закони, і покликані конкретизувати основні положення й норми законодавчих актів. Наказами МВС України затверджуються відповідні статuti, положення й інструкції.

Особливістю службово-бойової діяльності ОВС є те, що кожен підрозділ і працівник повинен завжди знаходитись у стані готовності до виконання покладених на них завдань залежно від зміни або ускладнення оперативної обстановки. При цьому в особливих умовах і при виникненні надзвичайних обставин працівник виконує функції, що не відповідають його основним службовим обов'язкам. Під час проведення спеціальних операцій і заходів можуть створюватися тимчасові позаштатні структури - групи бойового порядку, які є спеціальним видом наряду, як правило, комбіновані за складом і які виконують конкретне службово-бойове завдання.

Можливість ускладнення оперативної обстановки та вжиття заходів щодо її нормалізації передбачено наказом МВС України № 662 "Про порядок переведення органів, підрозділів, установ системи МВС України на посиленний варіант оперативно-службової діяльності" [12]. Згідно з документом передбачено вжиття комплексу організаційних заходів, пов'язаних із залученням значної кількості особового складу, також військовослужбовців внутрішніх військ, з метою якнайшвидшої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами й засобами, що залучаються до охорони громадського порядку при повсякденному режимі роботи, це неможливо виконати.

За допомогою окремих відомчих документів МВС України безпосередньо організує взаємодію та визначає механізм координації підрозділів ОВС, частин ВВ, вищих навчальних закладів МВС України, зведених загонів і з'єднань. Залежно від визначених законодавством функцій і повноважень, суб'єкти службово-бойової діяльності при виконанні специфічних завдань можуть здійснювати як основну, так і допоміжну функцію. У зазначених відомчих документах підрозділи ОВС безпосередньо виконують основні заходи щодо запобігання або припинення особливо небезпечних злочинних проявів. В окремих випадках при взаємодії з іншими суб'єктами службово-бойової діяльності підрозділи ОВС України, рівно як підрозділи внутрішніх військ України, виступають як додаткові сили й забезпечують безпосереднє виконання службово-бойових завдань основними підрозділами. Прикладами нормативного закріплення таких повноважень можна вважати міжвідомчі нормативні акти (сумісні накази МВС України, Служби безпеки України, Управління державної охорони України тощо), які регламентують організацію взаємодії й координацію основних і приданих сил при проведенні антитерористичних заходів або при проведенні спеціальних охоронних заходів щодо забезпечення безпеки вищих посадових осіб та органів державної влади.

Підводячи підсумки, вважаємо за необхідне підкреслити наступне.

Об'єктом правового регулювання сфери взаємодії сил охорони правопорядку є забезпечення охорони громадського порядку, забезпечення національної безпеки при виникненні особливих умов і надзвичайних обставин, що несуть значну загрозу для суспільства. Метою зазначеного регулювання є формування організаційно-правових

і організаційно-тактичних основ організації взаємодії та координації дій сил охорони правопорядку при виконанні службово-бойових завдань.

Система законодавства з питань взаємодії ОВС при здійсненні службово-бойової діяльності є складною й багаторівневою структурою. В її основі лежать загальні, генеральні норми, що закріплені насамперед у Конституції України. У законодавчих і підзаконних актах сформульовані організаційно-правові основи організації взаємодії й координації дій сил охорони правопорядку при виконанні службово-бойових завдань. На цьому рівні правового регулювання нормативно закріплюються правові засади взаємодії правоохоронних структур і військових формувань на рівні міністерств, відомств та окремих служб.

Функцію нормативної регламентації організаційно-тактичних основ взаємодії сил охорони правопорядку, визначення конкретних алгоритмів дій підрозділів у тій чи іншій обстановці, конкретне розподілення функціональних обов'язків відповідно до встановленої компетенції окремих структурних формувань, закріплення порядку підпорядкованості єдиному керівництву й механізму управління спільними діями як власними, так і доданими силами й засобами, виконують відомчі нормативні документи. Серед документів зазначеного рівня особливого значення набувають міжвідомчі нормативні акти, які регламентують спільну діяльність підрозділів різних сил охорони правопорядку та мають однакову юридичну силу кожної зі сторін.

Вважаємо необхідним серед відомчих нормативних актів, що регламентують організацію взаємодії ОВС з іншими силами охорони правопорядку при здійсненні службово-бойових завдань, визначити документи, що закріплюють основну роль підрозділів ОВС (організація та безпосереднє проведення власними підрозділами спеціальних операцій і заходів), і документи, що закріплюють за підрозділами ОВС функцію забезпечення проведення основними підрозділами службово-бойових завдань (підрозділи ОВС і внутрішніх військ МВС України, задіяні як додаткові сили).

Література

1. Кириченко І.О. Шляхи вдосконалення наукового супроводу службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку / І.О. Кириченко, В.Ю. Богданович, В.В. Крутов [та ін.] // Честь і закон. - 2009. - № 1. - С. 3-23.
2. Кузніченко С.О. Наукове забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку: організаційно-правові засади / С.О. Кузніченко // Кримськ. юрид. вісн. - 2009. - № 3 (7). - С. 108-116.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996. - № 30 - Ст. 141.
4. Про міліцію: Закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 4. - Ст. 20.
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 22. - Ст. 303.
6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 черв. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 35. - Ст. 358.
7. Буткевич С.А. Органи та підрозділи внутрішніх справ як суб'єкти службово-бойової діяльності / С.А. Буткевич // матеріали наук.-практ. конф. ["Наукове забез-

печення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України”], (м. Харків, 17-18 берез. 2010 р.): 36. тез доп. - Х.: Акад. ВВ МВС України, 2010. - С. 78-79.

8. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 берез. 2003 р. // Відомості Верховної Роду України. - 2003. - № 25. - Ст. 180.

9. Про Антитерористичний центр: Указ Президента України від 11 груд. 1998 р. № 1343

10. Шаповалова І.О. Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності органів внутрішніх справ у надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 21.07.05 / Шаповалова Інна Олександрівна. - Сімферополь, 2011. - 16 с.

11 Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 берез. 2000 р. № 1550-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 23. - Ст. 176.

12. Про порядок переведення особового складу органів, підрозділів, установ, закладів системи МВС України на посиленний варіант оперативно-службової діяльності: Наказ МВС України № 662 від 05 жовтня 1995 р.

Бокій О.М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Кримського факультету ОДУВС
Надійшла до редакції: 09.04.2013*

УДК 341.232:343.985

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ КРАЇН СНД)

Вакуленко Е. П.

Протягом XIX-XX століть тероризм пройшов шлях від поодиноких випадків до високоорганізованих груп, що функціонують у багатьох країнах одночасно. На думку експертів, нині в різних країнах світу існує понад сто терористичних організацій, що підтримують між собою тісні зв'язки [1, 148-200]. За всю історію людства тероризм ніколи не привертав стільки уваги як нині, коли терористичні акти становлять таку суспільну небезпеку та є небезпечними за формами своїх проявів і методами, що застосовуються терористами.

Збільшення розриву між соціальними групами як усередині країн, так і в міжнародному масштабі, швидкий технічний прогрес, глибока комерціалізація всіх сторін життя сучасного суспільства, що призводить до занепаду морально-духовних основ, - усе це сприяє активізації тероризму у світі. Особливістю цього явища є все більше зростання тероризму політичного, релігійного та кримінального, внутрішньодержавного та міжнародного [2, 46].

Думки про наявність серйозних загроз з боку міжнародного тероризму для безпеки держави й окремих громадян все активніше лунають як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій літературі. Так, Г.Дж. Берман звертає увагу на те, що світова спільнота, система світового права, права людини й справедливість перебувають під загрозою екстремістів різних світових культур [3, 13]. Масштабні акти міжнародного тероризму змушують національні державні органи розробляти й вживати дієвих заходів по боротьбі з ним, але які пов'язані з внесенням змін до національного законодавства низки країн з відповідним обмеженням прав і свобод громадян [4, 461].

Раніше тероризм не був таким глобальним феноменом, натомість в останні десятиліття відбулася його глобалізація та універсалізація. Він охоплює різні країни й регіони світу, змінюючи свої форми прояву й методи. Однак світовий досвід запобігання й протидії тероризму свідчить, що боротьба з цим негативним явищем лише на рівні однієї країни безперспективна. Тому, незважаючи на різні прояви тероризму й екстремізму, більшість країн світу нагально усвідомлює небезпеку цих явищ, як загрозу своїй внутрішній і зовнішній безпеці. Загрози безпеці особистості, суспільству й держави активізували

діяльність більшості країн світу у сфері розробки й прийняття законодавства по боротьбі з тероризмом, а також створення спеціальних антитерористичних підрозділів.

Далі розглянемо досвід країн-учасниць СНД у формуванні й реалізації законодавства з питань боротьби з тероризмом.

У Концепції національної безпеки Республіки Молдова до загроз національній безпеці віднесено, зокрема, міжнародний тероризм [5]. Зазначається, що на тлі зниження військових загроз міжнародній безпеці зростають неконвенційні загрози, також загрози глобалізації феномену міжнародного тероризму й небезпеки поширення хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної зброї, зокрема її придбання недержавними суб'єктами. Зменшення загрози міжнародного тероризму й запобігання поширенню зброї масового ураження стануть можливими тільки завдяки реалізації скоординованих і оперативних дій на міжнародному рівні, що також передбачають участь Республіки в цих заходах згідно з її міжнародними зобов'язаннями [5].

Крім того, разом із заходами, що вживаються в контексті міжнародної співпраці, країна здійснює внутрішні антитерористичні заходи. Так, Законом Республіки “Про боротьбу з тероризмом” визначено організаційно-правові засади діяльності по боротьбі з тероризмом, порядок координації діяльності спеціалізованих структур по боротьбі з ним і відповідної діяльності центральних і місцевих органів публічної влади, громадських об'єднань і організацій, посадових та окремих осіб, а також права, обов'язки й гарантії для громадян у зв'язку зі здійсненням цієї діяльності [6]. Сам же тероризм визначається як ідеологія насильства й практика впливу насильством на прийняття рішень органами публічної влади або міжнародними організаціями, пов'язана із залякуванням населення та/або з іншими протиправними насильницькими діями.

Всю діяльність по боротьбі з тероризмом координує Президиент Республіки, а уряд є головним органом, відповідальним за її організацію в цій сфері та забезпечення її належними силами, засобами й ресурсами. Служба інформації та безпеки Республіки - національний орган, який безпосередньо здійснює діяльність по боротьбі з

© Е.П. Вакуленко, 2013